

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดาไ้
อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในปัจจุบันเมืองไทยเราได้กลายเป็นประเทศที่เปิดรับเอาความรู้และเทคโนโลยีของต่างชาติเข้ามาอย่างมากมาย ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จากผลของการรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมานี้เอง ทำให้ประเทศของเรา ชุมชนของเรานี้ก็ถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีในท้องถิ่นอันดี ที่เคยสืบทอดกันมาช้านาน ปัจจุบันวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทยเราส่วนมากจะยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาตามชนบท หรือตามท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีในท้องถิ่นอยู่ ดังนั้นการศึกษาศาสตร์ภูมิปัญญาชาวบ้านของเราจึงเป็นการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบ และร่วมภูมิใจกับบุคคลในท้องถิ่นด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ชนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลกุดตาไก้ ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาพการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มทอพรหมเช็ดเท้า กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษาตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณี ข้าวเปลือก เป็นต้น

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลกุดตาไ้ อำเภอลำปลายงัง จังหวัดนครพนม

ด้านการเกษตร

ที่	ชื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
๑	กลุ่มเลี้ยงปลา	นายเสริม พิลาน	บ้านนางาม หมู่ที่ ๑
๒	กลุ่มเลี้ยงปลา	นางกนก ชัยวงศ์	บ้านโพนทา หมู่ที่ ๒
๓	กลุ่มเกษตรกรทำนา	นายจีรพล หมั่นที	บ้านกุดตาไ้ หมู่ที่ ๔
๔	กลุ่มเลี้ยงโค-กระบือ	นายวาสนา กัลยาจางวาง	บ้านดอนดู่ หมู่ที่ ๑๒
๕	กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ-โคขุน	นายกนกกร บุญละ	บ้านนาดอกไม้ หมู่ที่ ๘

ด้านหัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ที่	ชื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
๑	กลุ่มขนมจีน	นางวิไลวรรณ ลาสาย	บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๙
๒	กลุ่มขนมจีน	นางนภาพ มุลชะนาม	บ้านกุดตาไ้ หมู่ที่ ๔
๓	กล้วยตาก/กล้วยฉาบ	นางวิไลวรรณ หมั่นที	บ้านกุดตาไ้ หมู่ที่ ๔
๔	พรมเช็ดเท้า	นางเนืองนาด สงศรี	บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๙
๕	กลุ่มจักสาน	นายคำใจม ทุมแพง	บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๙
๖	กลุ่มจักสาน	นายเสย จุมศรี	บ้านกุดตาไ้ หมู่ที่ ๔

๗	กลุ่มจักสาน	นางคำเสียน แพงดั่ง	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๑๐
๘	ทอสาต	นางอุบล แสงดี	บ้านโพนทา หมู่ที่ ๒
๑๐	เทียนน้ำมัน	นางบุญพอ มั่นนันท	บ้านนาเรียง หมู่ที่ ๗
๑๑	แจ้วบอง	นางจันทอง มีสีมมา	บ้านวังโพธิ์ หมู่ที่ ๖
๑๒	อุปสมณไพร่โลยง	นางนิต สมตัว	บ้านดอนตุ้ หมู่ที่ ๓
๑๓	กลุ่มเย็บผ้า	นางลำเพย ศรีวรรณ	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๔

ด้านแพทย์แผนไทย

ที่	ชื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
๑	นวดแผนไทย	นางลำเพย ศรีวรรณ	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๔
๒	นวดแผนไทย	นางอตร สิมลี	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๕
๓	นวดแผนไทย	นายสหภาพ วัดโสภ	บ้านนางาม หมู่ที่ ๑

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ที่	ชื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
๑	กองทุนหมู่บ้าน	นายนคร เหล่าศรี	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๕
๒	ร้านค้าชุมชน	นายอนวงค์ ภูสีเงิน	บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ ๙

ด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี

ที่	ชื่อของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่
๑	หมอลสุตรขวัญ	นายไสว นันทะแสง	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๕
๒	พิธีกรรมทางศาสนา	นายเกตุดวงดีแก้ว	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๔
๓	ดนตรีพื้นเมือง	นายคำแวง เหล่าเกลี้ยง	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๔
๔	ทำพานบายศรีสู่ขวัญ	นางกั้ง ศรีบัว	บ้านกุดาไ้ หมู่ที่ ๔